

Az ünnepi hetek 20. éve elé

Szegedi nyár — négy tételben

Az évfordulók afféle tiszteletkörik. Az emlék- és hagyományépítés zöldága. Ilyenkor kicsit hangosabbak a dobok és fényesebb a dekoráció — ám a lényeg legfeljebb ugyanaz. Különösen, ha az ünnepelt esemény évgyűrűi még könnyen számolhatók, s nemcsak sarga iratokból, hangyatermesztő gyűjtőmunkával lehet megközelíteni az ünnepelés tárgyát. A Szegedi Ünnepi Hetek és a Szegedi Szabadtéri Játékok pedig ilyen tárgy: a húsz évvel ezelőtti felújítás szorgalmazóinak nagyobb része számára a teremtés varázsa és újraélése. Vagy tán még egyszerűbb: ma is munkát adó, törődést jelentő, találékonyságra sarkalló feladat.

Sokan, nagyon sokan vannak ilyenek. Politikusok, művészek, művészbarátok, társadalmi munkások, propagandisták, díszletmunkások, műszaki emberek, jegyszédők... S minthogy magamat is közéjük sorolom, képtelen vagyok szabályos és szabványos köszöntő írásra. Egyrészt mert ilyet húsz év alatt számtalant elköveztünk és olvastunk, másrészt mert az emlékezés meglehetősen átmelegít. Az én barátságom ugyanis azzal kezdődött a szegedi nyárral, hogy a felújítás évének tavaszán két hét alatt össze kellett ütnöm egy tanulmányt „A Szegedi Szabadtéri Játékok múltja, jelene és jövője” című könyvecskéhez. Kazalnyi napilapot kellett átnyalazni, iratsomókat átforgatni — s ez a székem azóta sem múlt ki belőlem. Nem is múlhatott, inkább szenvedéllyé vált, mert akkor inkább csak hittem, hogy igen nagy dologba avattak be, az idő pedig meghozta erre a teljes és bizonyos meggyőződést is.

Ezért szeretnék most első személyben beszélni néhány „tételben” — nem törekedve semmiféle koncepció betonozására vagy robbantására; semmiféle összefoglaló értékelésre vagy summázatra.

Első tétel:

a tiszteletadás

Nem az a fontos most, ki volt akkor a városi párttitkár meg a tanácselnök, a művelődési osztályvezető meg a művészeti titkár — nem személyeknek címeztem én most a tiszteletet, amiért fölfedezték a harmincas évek szegedi játékaiknak történetében a művelődési és a társadalmi progresszivitást. Közülük tán nem is egy énekelt azelőtt az Áida vagy a Turandot kórusában, ott lehetett a statiszták között, akik vörössel borították be a színpadot a Tragédia forradalmi jelenetében, kapcsolatban állhatott a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumával, amely kultúrpolitikai harcban állt a hivatalosokkal, esetleg székeket hordott, emelvényt épített. Fontosabb az, hogy megérették: az alap gondolat, megtisztítva az egykori hivatalos kultúrpolitika hordalékaitól, beillesztették a mi kulturális forradalmunk rendszerébe, s nemcsak hogy beillesztették, igazán az új társadalom közegében bontakozhat ki és emelkedhet valódi népszerűsége. Fölsírták, hogy Szegednek rést kell ütnie a korábbi elszigeteltség és elhanyagolás falain, széles kapukat kell nyitni az országra és a szomszédságra, s ennek fontos eszköze lehet egy nagy nyári fesztiválprogram, aminek itt jeles előzményei voltak. S a tisztelgést azért nyújtom kissé hosszadalmasabban, mert ma már sokan nem tudják, mekkora erkölcsi bátorság kellett ehhez. Emberek százait idehívni, idecsalogatni s erre nagy befektetéseket áldozni — amikor még az volt az első gond a városban, hogy munkájuk legyen az embereknek; idegenforgalmat szervezni — amikor még az szállodánk meg két valamirevaló vendéglőnk volt...

A megújult politika jó szöveget adott Szeged nagy vállalkozásához, hiszen egyszerre hozta pezsgésbe a városban az iparfejlesztést, a tudományoserveztést és ide nyúltnak vissza a nagyarányú városfejlesztés kezdetei is — én mégis hiszem, ha elfogultságból is: ebbe tesegítettek a kulturális és művészeti szerepvállalás, a szellemi kisugárzás áramai is. Nevezetesen az, hogy Szeged elismerten komoly szerepet vállalt a közművelődésben, s ehhez fokozatosan intézmények sorát alapozta meg, olyanokat, mint a Szegedi Szabadtéri Játékok, a Szegedi Ipari Vásár, a nyári tárlat és a pedagógiai nyári egyetem, az ifjúsági na-

pok és a nemzetközi néptáncfesztivál... — hogy csak a legnagyobbakat dobjam össze. Mindehhez energiák kellett, fáradhatatlan helyi energiák is.

Hogyan állna meg az ember egy percre tisztelettel a kezdeményező, a cselekvő optimisták, s az ügynek oly változatosan adózó lakosság előtt!

Második tétel:

a szembesítés

A szembesítésen mindenekelőtt azt értem: mi lett a nagy álmokból? Mert hiszen ilyeneket daloltunk: Szeged fesztiválváros lesz... Itt randevúznak majd a művészetek legnagyobbjai... Európa népeinek művészeti találkozó helye és barátkozásuk színtere lesz a Tisza-parti metropolis... Ahogyan ezt Balázs Béla fölvázolta a felszabadulás után, az új történelmi konstellációkban. Mert hiszen „Szeged elsősorban és főként a kultúra városaként vívott ki nevet, s ez a minősége már nagyon régi hagyományokra nyúlik vissza” — olvastuk azóta Erdei Ferentől is, ezzel a gondolati folytatással: „...sok minden van itt Szegeden, csak valami összefogott átütőerő nincs, illetőleg csak egy ilyen van: a nyári fesztivál... Ekkor van pezsgés, vannak meglepő újdonságok és figyelmet kelto kezdeményezések. Ebben kitartóan szervezte erőit Szeged és koncepciói tudta energiáit”.

Valami mégsem teljesedett be. Az a nagy álom, hogy „Hellas óta ilyen kulturális ünnepet nem látott a világ!” Bizonyára azért, mert túl sokáig tartott az álom. Igaz, szemérmesen volt ez öltöztetve, hiszen mindig mondogattuk, hogy ez itt nem Salzburg, nem Bayreuth, nem Verona — s nem is akar az lenni. Lám, milyen jó, hogy nem ringattuk bele magunkat! Így sikeredett eddig ismeretlen, sajátos, egyedi — ami jobban is illik hozzánk. Nem tudok róla, hogy Salzburgba zárandokolnának nyaranta száz meg százeken olyan osztálybeliek, azt sem gondolom, hogy a Wagner-ünnepre kisemberek tolonganak... S mindezzel nem vigasztalni akarom magam — inkább az álmat kell levétköztetni. Hiszen nem is volt, nem is lehetett létjogosultsága ilyen romantikus képzelgésnek. A szegedi nyár arculatát a társadalmi szükséglet formálta s formálja, ebbe pedig az a tartalom és megjelenés illik éppen, amit az élet köszörült: népszínház és a kultúra más tömegünnepi a nyárban, az utazás, a pihe-nés, az évi szabadságolások kellemes hónapjaiban. Olyan méretben és kivitelben, amit még elbírnak a tüdő, ha akár gyakrabban is kell mély lélegzetet venni; s ami azért a nemzeti önbecsülést is tisztességgel szolgálja meg a nemzetközi jóhírt is. S ami egyúttal magában hordja a változás, az alakítás, a társadalmi szükségletekhez igazítás képességeit.

Ha jól értelmezzük: ez tán több is a képzeletben festett világnál — tehát el sem kell szomorodni miatta. Húsz év és több mint másfélmillió néző a szabadtéri játékokon, tízezrek barátkozása, ismerkedése minden nyáron a társalmi művészetekkel, egy kedves, délies város, mint országjárók utcáján, a fiatalság ideözönlése... — mégis csoda ez, szép varázslat, amely nem veszít mágneses erejéből, inkább gyarapítja népszerűségét. Számok erdejé lehetne ehhez a fedezet, de az adatok kihullanak a memória rostáján, hadd hivatkozzam most csak arra az egyre: az ország leggazdaságosabb színháza lett így a Dóm téri — költségvetésének felét a nézősereg fizeti le, s ilyen mérleget máshol nem tudnak még csinálni az országban. A közönség ragaszkodása és szeretete ez, úgy gondolom, s lehetséges, ezt az első álomban sem álmotuk így.

Harmadik tétel:

a jövődőlés

Fogadatlanul mondom és illetéketlenül, s lehet, hogy bizonyos régebbi álmok visszaköszönnének az én privát prognózisomban: de hiszem, hogy mindaz, amit ma összefoglalóan Sze-

gedi Ünnepi Heteknek nevezünk, még mindig nem merítette ki minden tartalmát. Mondjuk pedig gyakran magunk is, hogy fárad és kopik a koncepció, meg sok ebben az épületben a panel — ám ki merne s ki tudna fordítani éppen olyan bevált elveken, melyek erős fundamentumnak bizonyultak? Különösen a huszadik évben tűnik úgy, mintha me-revgörccs állt volna az ügybe, jóllehet erre a legegyszerűbb a magyarázat: két évtized műsorpolitikájának, hagyományainak szintézise volt a cél.

Szeged ma fejlődésének legiramosabb korszakában él. Már közelinek tetszik egy 200—250 ezres nagyváros eleven képe, szellemi energiáinak erős kisugárzásával. Lesz talán átütőereje nemcsak nyári kulturális programjával, hanem dinamikusán fölívelő tudományos életével s növekvő gazdasági potenciáljával is. S bár mindig élvezte vállalkozásaihoz ebben a húsz esztendőben az ország támogatását, pártfogó szeretetét, nagyrészt a maga elhatározásai és képességei szerint dirigálhatta szívügyeit. Így természetes és tisztességes ez azután is. Nem csinálhat tehát valami „privát forradalmat” dédelgetett nyaraiban sem — csak tervezhető ösvényt jelölhet minden vágynak. Hát még ha megfontoljuk, hogy a múlt meg a növekedés gondjai sűrűsödnek. Mindjárt itt a mindent elpusztító nagy árvíz 100. évfordulója — ami nekünk azt jelenti, hogy majd minden közintézményünk hasonló körű. Hogy itt van a tenger nyí útja, az új városrészek, az új üzemek? De mennyi minden hiányzik még belőlük!

Ebben a keretben élhet, lélegezhet, fejlődhet természetesen a szegedi fesztivál ügye is, még akkor is, ha a város különös figyelemmel ápolja, mint egyik eredeti sajátosságát. A különös sohasem mehet messze a lényeges elé. Vagyis ki kell mondani végre kerekén: nagyobbak ígérkeznek ugyan a teherbírás, ezzel együtt merészebb lehet a programtervezés, színesebb a műsor és változatosabb a hazai és külföldi közreműködők sora, de az árnyékunkat nem tudjuk átugrani, s nem is munkálnak bennünket ilyen indulatok.

Színvonalasabbat, szebbet, változatosabbat, talán valamivel több egyedülállót, esetleg olykor merészebbet jövedölhetünk, mert lendületben van ország és város, gazdaság és művelődés, kultúra és művészet — s ezt meg is tesszük. Lehet Szeged majd nagyratörőbb is, de mindig csak a kétszerkettő józanságával.

Az már bizonyos, hogy művelődéspolitikai rangja és jelentősége van Szeged nyári vállalkozásainak hazánkban, s a külföldi vonzás, érdeklődés áramkörébe is bekerült a város. Nem annyira kuriózumaival, mint a színvonal egyenletességével és nem szűnő növekedésével érte ezt el. Bizonyára nem madárvonulásból kiolvasott „jóslat”, hogy ezt a tendenciát fenntartani, s egyre több oxigénnel éltetni, mindinkább képes lesz ezután is.

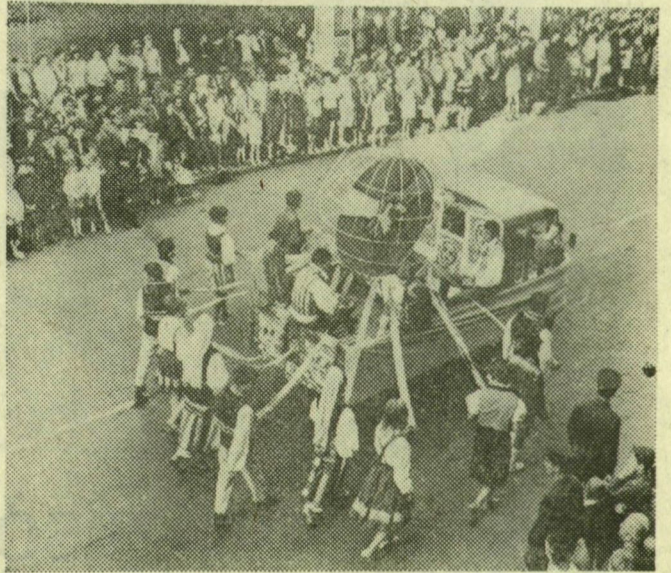
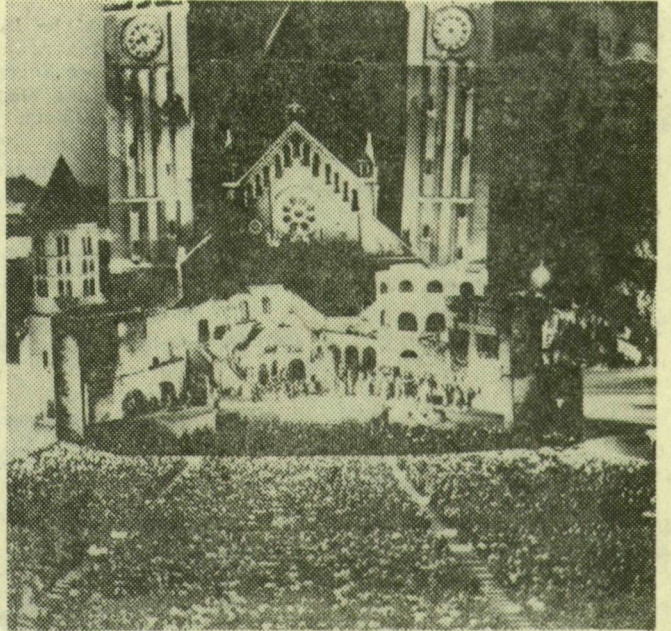
Negyedik tétel:

az üdvözlés

Most azt írjuk: a huszadik év — három év múlva meg ezt: az ötvenedik esztendő... És igaz ez is, meg az is. Idén köszöntjük, üdvözljük Szegeden a szabadtéri játékok felújítása huszadik évadjának közönségét, három év múlva meg azt ünnepeljük, hogy ötven évvel ezelőtt rendeztek először szabadtéri előadásokat a Dóm téren. A két szál nem idegen egymástól, ezeket összekötni teljesen jogos és indokolt. Illendő azonban, hogy most azt hangsúlyozzuk: az újrakezdés húsz esztendeje a mai közönség pártfogásában telt el, neki köszönhető, hogy újjászületett a hagyomány, s mai szépségéig kibontakozhatott. Akkor sem esünk túlzásba, ha úgy fogalmazunk: ez az intézmény ebben a húsz évben nyerte el végleges és meghatározó formát, tartalmát pedig éppen e két évtizedben teremtette újja. A korántsem tiszteletlenség a kezdők, az első vállalkozók, az úttörők iránt — inkább megbecsülés —, ha az örökösök fáradozásaiban látjuk kibontakozni mindazt, amivel szándékaikat meglopta az akkori társadalom. Az úttörők emellett éppen arra nem apellálhattak, amit ma mindenekelőtt valónak minősítünk: a kultúra mai élvezőire.

Öket köszöntjük, üdvözljük Szegeden, az ünnepi hetek és a szabadtéri játékok felújításának 20. évében, akik minden elhatározás, ötlet, fáradozás legelkét jelentik.

SZ. SIMON ISTVÁN

Képeinken a szegedi nyári hagyományos nagyrendezvényeinek egy-egy epizódja: Jelenet a szabadtéri játékokról — Az ifjúsági karnevál egyik mozzanata — A nemzetközi néptáncfesztivál résztvevőinek bemutatója a Széchenyi téren — Szabadtéri szoborkiállítás.

Somogyi Károlyné felvételei

